

Grau en Antropologia Social i Cultural

GUIA DOCENT
Curs 2012-2013

Codi assignatura: 101253
Nom assignatura: Antropologia de l'Educació

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	Antropologia de l'Educació
Codi	101253
Crèdits ECTS	6 ECTS
Curs i període en el que s'imparteix	Tercer curs, segon semestre
Horari CURS 2012-2013	Grup 1, dilluns i dimecres de 10 a 11,30h. Grup 50, dimarts i dijous de 16,30 a 18h.
Lloc on s'imparteix	Facultat de Filosofia i Lletres
Llengües	català

Professor/a de contacte

Nom professor/a	Pepi Soto Marata
Departament	Antropologia Social i Cultural
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B9-209
Telèfon (*)	
e-mail	pepi.soto@uab.cat
Horari d'atenció	Per correu electrònic

2. Equip docent

Nom professor/a	GRUP 1. Pepi Soto Marata
Departament	Antropologia Social i Cultural
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B9-209
Telèfon (*)	
e-mail	pepi.soto@uab.cat
Horari de tutories	Segon semestre, dilluns i dimecres de 11,30 a 13h. divendres prèvia cita.

(Afegiu tants camps com sigui necessari)

(*) camps optatius

Nom professor/a

Departament

Universitat/Institució

Despatx

Telèfon (*)

e-mail

Horari de tutories

(Afegiu tants camps com sigui necessari)
(*) camps optatius

3.- Prerequisits

(prerequisits oficials i/o coneixements necessaris per a seguir correctament l'assignatura)

No hi ha prerequisits per cursar aquesta assignatura.

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

Es tracta d'una assignatura obligatòria que està programada pel segon semestre del tercer curs del Grau en Antropologia Social i Cultural. Els estudiants que la cursin ja disposaran de coneixements bàsics i suficients sobre l'Antropologia Social i Cultural, els seus conceptes clau, els camps clàssics d'estudi, la història de la disciplina o la formació tècnica i metodològica, com per encarar assignatures més especialitzades en àmbits de recerca teòrica i etnogràfica de l'Antropologia Social. Encaren doncs, un darrer semestre d'aprofundiment de caràcter obligatori que els ha de facultar per optar a les mencions de quart curs del Grau.

L'Antropologia de l'Educació és una assignatura de 6 ECTS obligatoris que forma part, juntament amb unes altres quatre assignatures, de la matèria *Àmbits temàtics generals de l'Antropologia*. Els objectius generals d'aquesta matèria orientats a l'assignatura són: a) conèixer el desenvolupament de la teoria antropològica i l'anàlisi de la diversitat cultural pel que fa als sistemes educatius, b) aplicar el saber socioantropològic en el camp de l'educació per a la identificació i l'estudi de la realitat sociocultural actual i c) familiaritzar-se en la crítica de supòsits, conceptes i teories amb els que les disciplines socials han tractat alguns aspectes del domini de l'Antropologia de l'Educació.

Els objectius generals de l'assignatura *Antropologia de l'Educació* són:

1. Comprendre els processos pels quals s'esdevé subjecte cultural.
2. Conèixer alguns dels desenvolupaments de la disciplina antropològica en l'àmbit educatiu.
3. Saber aplicar el marc conceptual del temari, tant a l'anàlisi d'etnografies clàssiques com a l'anàlisi de situacions quotidianes.

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència

A2.8. Identificar la variabilitat transcultural dels sistemes educatius formals i informals.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant serà capaç de classificar informació etnogràfica relativa als sistemes educatius de les cultures humanes i relatives als sistemes escolars i podrà precisar els elements d'aquests sistemes que són particulars d'un context sociocultural determinat i els que són generalitzables i universals.

Competència

A2.9. Conèixer i comprendre la teoria antropològica sobre els processos de socialització i enculturació.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant sabrà definir els conceptes clau del domini de l'antropologia de l'educació, sabrà precisar la relació teòrica entre ells i podrà relacionar-los amb els principals autors de l'antropologia de l'educació i de l'aprenentatge.

Competència

A3. Demostrar que coneix i comprèn els debats epistemològics i metodològics en Antropologia i les principals tècniques d'investigació.

- A3.1. Diferenciar entre els conceptes teòrics de l'Antropologia i els conceptes indígenes.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant podrà explicar els sistemes educatius dels grups humans des de la perspectiva de diferents cultures i haurà de ser capaç de posar-los en relació amb el marc teòric de l'antropologia de l'educació.

Competència

A4. Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.

- A4.3. Analitzar teòricament exemples etnogràfics de diversitat cultural en l'àmbit de l'educació.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant podrà descriure amb precisió i claredat, a partir de lectures etnogràfiques distintes, els bagatges culturals que conformen els contextos generals d'aprenentatge i els distingirà dels sistemes educatius del grup cultural específic –no del sistema escolar–, des del marc teòric que ofereix l'assignatura.

Competència

A5. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la seva gènesi per evitar les projeccions etnocèntriques.

- A5.10. Identificar les pautes dels grups socials dominants en els models educatius.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant podrà precisar la relació existent entre les propostes educatives escolars i el context social i polític del que formen part i serà capaç de identificar els plantejaments etnocèntrics que ometen la variabilitat o l'esbiaixen, en diferents suports mediàtics i de difusió.

Competència

A6.2. Integrar enfocos interdisciplinaris en l'àmbit de l'educació.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant haurà de ser capaç de descriure algunes de les aportacions que diferents disciplines fan a l'educació –pedagogia, psicologia, comunicació, sociologia i antropologia- així com de precisar algunes interseccions entre àmbits de la cultura que permeten comprendre el procés educatiu.

Competència

B2.6. Recollir, sistematitzar i analitzar relats i tradicions orals de diferents cultures.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant podrà discernir amb rigor i sistemàticament els aspectes educatius del contingut de diferents relats etnogràfics.

Competència

C1.4. Identificar la utilització de les diferències socioculturals per justificar la desigualtat entre societats i sectors socials.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant podrà precisar els arguments de tipus sociocultural que justifiquen discursos o accions discriminatoris envers algunes poblacions, a partir de l'anàlisi de casos.

--

Competència

C3.1. Aplicar el coneixement antropològic als problemes socioculturals actuals.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant podrà precisar quin coneixement antropològic és necessari per a la comprensió de fenòmens educatius, escolars o no escolars i podrà argumentar-ne la seva importància.

Competència

T2. Utilitzar eines informàtiques bàsiques.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant serà capaç d'elaborar amb eines informàtiques textos escrits, mapes conceptuals i esquemes, així com cercar informació que li permeti desenvolupar les tasques encomanades.

Competència

T5. Debatre a partir del coneixement especialitzat adquirit en un context interdisciplinar.

Resultats d'aprenentatge

L'estudiant haurà de participar en debats i reflexions de manera explícita, ordenada i clara i serà capaç de formular perspectives i punts de vista que expressin la capacitat de treball interdisciplinar.

--

6.- Continguts de l'assignatura

L'assignatura es planteja com una introducció a l'Antropologia de l'Educació. En particular al coneixement dels sistemes educatius dels grups humans i a la institució escolar en tant que proposta culturalment organitzada.

Primera Part:

1. Cultura i educació.
2. Transmissió, adquisició i aprenentatge cultural. Criança i educació.
3. Bagatges culturals i processos d'enculturació. Pensar, sentir i actuar adequadament. Aprenentatges diferencials per gènere i edat.
4. Els sistemes educatius de les cultures humanes I. Continuïtats, discontinuïtats i pressió cultural en el cicle vital. Etapes i trànsits vitals.
5. Els sistemes educatius de les cultures humanes II. Bagatges culturals, expectatives socioculturals i continguts educatius. Agents i estratègies socialitzadores.
6. Les propostes de l'Antropologia de l'Educació i de l'Antropologia de l'Aprenentatge.

Segona Part:

7. Producció cultural, reproducció cultural i reproducció social.
8. L'escola com a institució política. Desigualtats i possibilitats per a la transformació social.
9. L'escola com a proposta cultural.
10. Migració, aculturació i processos educatius.
11. Immigració, diversitat cultural i relacions interculturals a les escoles.
12. Etnografies de l'educació i etnografies de l'escola.

7.- Metodologia docent i activitats formatives

(metodologia docent)

Les sessions s'organitzen en base a una dinàmica de treball participativa a partir de l'exposició de continguts del temari per part de la professora. La participació, en base a lectures obligatòries i a documentació etnogràfica, escrita i audiovisual, es durà a terme en processos de reflexió i de descripció i anàlisi de casos, individualment, en grups estables d'entre quatre i cinc estudiants i en gran grup. Es farà especial èmfasi en l'anàlisi teòrica d'etnografies clàssiques i de relats etnogràfics, així com en les possibilitats d'objectivar les pròpies pràctiques culturals i establir alguns elements comparatius amb bagatges culturals més distants.

TIPUS D'ACTIVITAT	ACTIVITAT	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
-------------------	-----------	-------	------------------------

Dirigides

50hores

Classes teòriques amb suport TIC	38	A2.8, A2.9, A3.1, A4.3, A5.10, A6.2, C1.4, C3.1.
Debats i discussió de textos i d'altres materials, en petits grups i en gran grup.	12	A2.8, A3.1, A4.3, A6.2, C1.4, C3.1, T5.

Supervisades

13hores

Exercicis descriptius o d'anàlisi a l'aula.	10	A3.1, A4.3, A5.10, A6.2, C1.4, C3.1, T5.
Exercicis de reflexió individual a l'aula	3	A2.8, A2.9, A4.3, A5.10, C1.4, C3.1.

Autònomes

79hores

Lectura, anàlisi de textos, realització d'esquemes i resums	25	A2.8, A2.9, A3.1, A4.3, A5.10, A6.2, B2.6, C1.4, C3.1, T2.
Cerca d'informació i discussió en grup	20	T2, T5.
Redacció de treballs individuals i en grup	34	A2.8, A2.9, A3.1, A4.3, B2.6, T2, T5.

8.- Avaluació

(Indicar el tipus d'evidències d'aprenentatge que l'estudiant haurà de lliurar, el seu pes en la qualificació final, els criteris d'avaluació, la definició de "no presentat", el procediment de revisió de les proves, el tractament d'eventuals casos particulars, etc.)

L'avaluació està organitzada en tres mòduls.

Mòdul de treballs (60%):

Un treball de grup sobre una monografia (40%)

Cinc treballs individuals breus relacionats amb exercicis a l'aula (20%)

Mòdul de participació i presentacions (10%):

Participació preparada a les discussions en grup a classe -80% d'assistència- (10%)

Mòdul de proves escrites (30%):

Dues proves escrites individuals (15% cada una)

L'estudiant que no realitzi la primera prova escrita serà un No Presentat / No Presentada i no podrà optar a l'avaluació de l'assignatura.

ACTIVITATS D'AVUACIÓ	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
8hores		
Cinc exercicis escrits en grup a l'aula	5	A2.8, A2.9, A3.1, A4.3, C3.1.
Dues proves escrites individuals	3	A2.8, A2.9, A3.1, A4.3, A5.10, C3.1.

9- Bibliografia i enllaços web

BIBLIOGRAFIA OBLIGATÒRIA.

(Dos dossiers que cal adquirir al Servei de Fotocòpies de la Facultat)

Dossier 1. Primera Part:

- BENEDICT, R. (2003 [1946]) "La educaci3n del niu" a *El crisantemo y la espada. Patrones de la cultura japonesa*. Madrid: Alianza Editorial, pp. 244-283.
- DEVOS, G., (1981) *Antropología psicol3gica*. Barcelona: Anagrama, pp.45-94.
- HALL, E. i HALL, M., (1993) "Los sonidos del silencio" a Velasco H.M., (comp) *Lecturas de antropología social y cultural. La cultura y las culturas*, Madrid: UNED, pp.235-248.
- SPINDLER, G., (1993 [1987]) "La transmissi3n de la cultura" a Velasco Maillo, H.M., García Castaño, F.J., Díaz de Rada, Á., (eds.) *Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educaci3n y de la etnografía escolar*. Madrid: Trotta, pp.205-242.

Dossier 2. Segona Part:

- GIROUX, H., (1990 [1988]) "Educaci3n social en el aula: la dinámica del currículum oculto" a *Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica del aprendizaje*, Barcelona: Paid3s, pp.63-86.
- OGBU, J., (1993 [1981]) "Etnografía escolar. Una aproximaci3n a nivel múltiple" a Velasco Maillo, H.M., García Castaño, F.J., Díaz de Rada, Á., (eds.) *Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educaci3n y de la etnografía escolar*. Madrid: Trotta, pp.145-174.
- WOLCOTT, H., (1993 [1974]) "El maestro como enemigo" a Velasco Maillo, H.M., García Castaño, F.J., Díaz de Rada, Á., (eds.) *Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educaci3n y de la etnografía escolar*. Madrid: Trotta, pp.243-258.

BIBLIOGRAFIA Bàsica.

- BARRY, H., i altres (1993 [1957]) "Una revisió transcultural de algunas diferencias de sexo en la socialización" a *Lecturas de antropología social y cultural. La cultura y las culturas*. Madrid: UNED, pp. 327-332.
- BAUMAN, Z. (2013 [2012]) *Sobre la educación en un mundo líquido. Conversaciones con Riccardo Mazzeo*. Barcelona: Paidós.
- BAUMAN, Z. (2008) "L'educació en un món de diàspores". *Debats d'Educació*. nº11, Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- BAUMAN, Z. (2007 [2006]) *Els reptes de l'educació en la modernitat líquida*. Barcelona: Arcàdia.
- BENEDICT, R. (2003 [1946]) *El crisantemo y la espada. Patrones de la cultura japonesa*. Madrid: Alianza Editorial.
- BERNSTEIN, B. (1990) *Poder, educación y conciencia. Sociología de la transmisión cultural*. Barcelona: El Roure.
- BOURDIEU, P., i PASSERON, J.C. (1977) *La reproducción. Elementos para una teoría del sistema de enseñanza*. Barcelona: Laia.
- CAMILLERI, C. (1985) *Antropología cultural y educación*, París: Unesco.
- DELORS, J. (1996) *La educación encierra un tesoro. Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI, Informe a la UNESCO*, Madrid: Santillana.
- DEVOS, G. (1981) *Antropología psicológica*. Barcelona: Anagrama,.
- DÍAZ DE RADA, Á. (2005) "¿Qué obstáculos encuentra la etnografía cuando se practica en las instituciones escolares?" a VV. AA., *Actas de la I Reunión Científica Internacional sobre Etnografía y Educación*. Valencia: Germania, pp. 20-52.
- ESTEVA FABREGAT, C. (1978) *Cultura, sociedad y personalidad*. Barcelona: Anthropos.
- FLECHA, R. (1990) *La nueva desigualdad cultural*. Barcelona: El Roure.
- FREIRE, P. (1973) *Education for Critical Consciousness*, Nova York: Seabury Press.
- GALEANO, E. (2003) *Patatas arriba. La escuela del mundo al revés*, Madrid: Siglo XXI.
- GARCIA CASTAÑO, J. i PULIDO MOYANO, R.A. (1994) *Antropología de la educación*. Madrid: Eudema Antropología.
- GIROUX, H. i FLECHA, R. (1992) *Igualdad educativa y diferencia cultural*, Barcelona: El Roure.
- GIROUX, H. (1990 [1988]) *Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica del aprendizaje*. Madrid: Paidós-MEC.
- HALL, E.T. (1978) *Mas allá de la cultura*. Barcelona: Gustavo Gili.
- HALL, E. i HALL, M. (1993) "Los sonidos del silencio" a Velasco H.M., (comp) *Lecturas de antropología social y cultural. La cultura y las culturas*, Madrid: UNED, pp. 235-248.
- HARGREAVES, A. (1996) *Profesorado, cultura y postmodernidad (Cambian los tiempos, cambia el profesorado)*, Madrid: Morata.
- JULIANO, D. (1993) *Educación intercultural. Escuela y minorías étnicas*. Madrid: Eudema Antropología.
- KAPLAN, A. (1998) *De Senegambia a Cataluña. Procesos de aculturación e integración social*, Barcelona: Fundació La Caixa.

- KNIPMEYER, M., GONZÁLEZ BUENO, M., SAN ROMÁN, T. (1980) *Escuelas, pueblos y barrios: tres ensayos de antropología educativa*, Madrid: Akal.
- KROEBER, T. (1964 [2008]) *ISHI. El último de su tribu*. Barcelona: Antoni Bosch editor.
- KYMLICKA, W. (1996 [1995]) *Ciudadanía multicultural. Una teoría liberal de los derechos de las minorías*. Barcelona: Paidós.
- LEWONTIN, R.C., i altres (1987) *No está en los genes. Racismo, genética e ideología*. Barcelona: Crítica.
- MEAD, M. (1999 [1939]) *Sexo y temperamento en tres sociedades primitivas*. Barcelona: Paidós.
- MEAD, M. (1990 [1939]), *Adolescencia y cultura en Samoa*. Barcelona: Paidós.
- PERRENOUD, PH. (1990) *La construcción del éxito y del fracaso escolar*. La Coruña-Madrid: Paideia-Morata.
- PIELLA, A. (2002) *Parentiu a Jambun. Canvis i continuïtats en una comunitat aborígen d'Austràlia*, Bellaterra: Publicacions d'Antropologia Cultural, UAB.
- ROCKWELL, E. (1986) "Etnografía y teoría en la investigación educativa" en *Enfoques (Cuadernos del Tercer Seminario Nacional de Investigación en Educación)*. Bogotá: Centro de Investigación de la Universidad Pedagógica, pp. 29-56.
- RODRIGO, M. (2006) "Comunicación intercultural: de los prejuicios a la eficacia" en SOTO, P. (dir) (2006a) *Hacia el aula intercultural. Experiencias y referentes*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, pp. 129-152.
- RODRIGO, M. (1999) *Comunicación intercultural*, Barcelona: Anthropos.
- RODRIGO, M. (1995) *Los modelos de la comunicación*, Madrid: Tecnos.
- ROGOFF, B. (1993 [1990]) *Aprendices del pensamiento. El desarrollo cognitivo en el contexto social*. Barcelona: Paidós.
- SAN ROMAN, T. (1996) *Los muros de la separación. Ensayo sobre alterofobia y filantropía*. Madrid-Bellaterra: Tecnos i UAB.
- SAN ROMAN, T., CARRASCO, S., SOTO, P. y TOVÍAS, S. (2001) *Identitat, pertinença i primacia a l'escola. La formació d'ensenyants en el camp de les relacions interculturals*, Bellaterra: Publicacions d'Antropologia Cultural UAB, nº17.
- SANTAMARIA, E., i GONZÁLEZ PLACER, F. (coords.) (2003 [1998]) *Contra el fundamentalismo escolar. Reflexiones sobre educación, escolarización y diversidad cultural*. Barcelona: Virus editorial.
- SOTO, P. (2011) "Intersecciones entre la antropología de la educación y la antropología del parentesco: una primera aproximación" en Grau, J., Rodríguez, D., y Valenzuela, H. (eds) *ParentescoS. Modelos culturales de reproducción*. Barcelona: PPU, Promociones y Publicaciones Universitarias, S.A, pp. 87-110.
- SOTO, P. (dir.) (2006) *Hacia el aula intercultural. Experiencias y referentes*. Madrid: MEC.
- SOTO, P. (2002) "Tejer la paz: docentes, alumnado y familias en tanto que sujetos culturales" a Aurora González Echevarría y José Luis Molina (Coord.) *Abriendo surcos en la tierra. Investigación básica y aplicada en la UAB. Homenaje a Ramón Valdés del Toro*. Bellaterra: Publicacions d'Antropologia Cultural, UAB.
- SOTO, P. i TOVÍAS, S. (2000) "Explorando las posibilidades de un mundo multicultural en Educación Infantil" a Antón, M. i Moll, B. (coords.) *Educación Infantil. Orientaciones y Recursos (0-6 años)* Barcelona: CISSPRAXIS, pp. 529-590.
- SPINDLER, G. D. (Ed.) (1987) *Education and Cultural Process. Anthropological Approaches. Second edition*. Illinois: Waveland Press.
- SPINDLER, G. (ed) (1980) *The Making of Psychological Anthropology*. Berkeley: University

- of California Press.
- SUBIRATS, M., BRULLET, C. (1988) *Rosa y azul, la transmisión de los géneros en la escuela mixta*, Madrid: Ministerio de Cultura, Instituto de la Mujer.
- TODOROV, T. (2008 [1995]) *La vida en común. Ensayo de antropología general*. Madrid: Taurus.
- TODOROV, T. y otros (1988) *Cruce de culturas y mestizaje cultural*, Madrid: Júcar Universidad.
- TOMASEVSKI, K. (2004) *El asalto a la educación*. Barcelona: Intermón-Oxfam.
- VELASCO MAILLO, H., DÍAZ DE RADA, A. (1999 [1997]) *La lógica de la investigación etnográfica. Un modelo de trabajo para etnógrafos de la escuela*. Madrid: Trotta.
- VELASCO MAILLO, H., GARCÍA CASTAÑO, F.J., DÍAZ DE RADA, A. (1993) *Lecturas de antropología para educadores. El lugar de la antropología de la educación y de la etnografía escolar*. Madrid: Trotta.
- VV. AA. (2005) *Actas de la I Reunión Científica Internacional sobre Etnografía y Educación*. Valencia: Germania.
- WHITING, J. i CHILD, I. (1953) *Child training and personality: a cross-cultural study*. New Haven: Yale University Press.
- WHITING, J., WHITING, B., i CHILD, I. (1975) *Children of Six Cultures: A Psycho-Cultural Analysis*, Harvard Univ. Press.
- WILLIS, P. (1990) *Moving Culture: an enquiry into the cultural activities of young people*, Calouste Gulbenkian Foundation, Lisbon, U.K. Branch.
- WILLIS, P. (1981) "Cultural Production is Different from Cultural Reproduction is Different from Social Reproduction is Different from Reproduction" a *Interchange*, vol. 12, 2-3, pp.48-67.
- WILLIS, P. (1988 [1977]) *Aprendiendo a trabajar. Cómo los chicos de clase obrera consiguen trabajos de clase obrera*, Madrid: Akal.
- WOLCOTT, H. F. (1993 [1985]) "Sobre la intención etnográfica" a Velasco Maillo, H., García Castaño, F.J. y Díaz de Rada, A. (Eds.) *Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educación y de la etnografía escolar*. Madrid: Trotta, pp. 127-144.
- WOLCOTT, H. (1993 [1974]) "El maestro como enemigo" a Velasco Maillo, H., García Castaño, F.J. y Díaz de Rada, A. (Eds.) *Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educación y de la etnografía escolar*. Madrid: Trotta, pp. 243-258.
- WOLCOTT, H.F. (1987 [1982]) "The Anthropology of Learning" en Spindler, G. D. (Ed.) *Education and Cultural Process. Anthropological Approaches. Second edition*. Illinois: Waveland Press, pp. 26-52. Traducción del original: Esther Prats Ollero (2009) "La antropología del aprendizaje".
- WOODS, P. (1987 [1986]) *La escuela por dentro. La etnografía en la investigación educativa*. Barcelona: Paidós-MEC.
- WOODS, P., HAMMERSLEY, M. (1995) *Género, cultura y etnia en la escuela. Informes etnográficos*. Barcelona: Paidós.

